

МІСЦЕ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Провідне місце у забезпеченні фінансової безпеки займає бюджетна безпека. Бюджетна безпека є складовою такого фінансового явища як фінансової безпеки. Фінансова безпека – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни.

Фінансова безпека держави з позиції безпеки (стану) її складових, за визначенням, наведеним у Методичних рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни.

Основу фінансової безпеки держави в цілому складає її бюджетна безпека. Бюджет як основний елемент соціально-економічної системи країни та одна з умов забезпечення стабільного розвитку держави визначає необхідність гарантування бюджетної безпеки.

Відповідно до «Методичних рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України»¹ зазначено, що бюджетна безпека – це стан забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного і місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів. Вона виступає своєрідним індикатором і критерієм не лише бюджетної, а й соціальної політики та організації бюджетного процесу.

Відповідно до «Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», бюджетна безпека визначається наступними індикаторами:

- відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, у відсотках;
- дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, у відсотках до ВВП;
- рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, у відсотках;
- відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, у відсотках.

Бюджетні показники є ключовими в оцінюванні загального стану національної безпеки країни, а збільшення обсягів доходів та збільшення ефективності видатків є свідченням її загального розвитку. У зв'язку з цим, бюджетна система являє собою фінансовий сектор, який потребує особливої уваги. Через бюджет країни перерозподіляється частина національного доходу, що зумовлює необхідність створення централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів для забезпечення суспільних потреб та повного виконання державою своїх функцій. Тому питання побудови ефективної системи забезпечення бюджетної безпеки країни є надзвичайно важливим.

Для підвищення рівня фінансової безпеки держави потрібні такі дії, які мають містити механізми у сфері бюджетної та монетарної політики, фондового ринку, у сфері регулювання корпоративного сектора економіки. Система заходів щодо зміцнення фінансової безпеки України зводиться до такого:

- реформування бюджетної системи: прогнозування основних бюджетних параметрів на середньо- та довгострокову перспективу в рамках єдиної макроекономічної і грошово-

¹ Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. №1277 [Електронний ресурс]. – // Режим доступу: <http://consultant.parus.ua/?doc=08U1H409F0&abz=F2GDT>

кредитної політики; удосконалення системи бюджетної статистики та діагностики у системному аналізі з індикаторами грошово-кредитної, боргової та валютної безпеки; наявність і дотримання формалізованих правил і процедур щорічного коригування та подовження середньострокових бюджетних прогнозів; наявність та використання формалізованих методів оцінки повної вартості витратних зобов'язань; розробка поетапної стратегії скорочення бюджетного дефіциту за рахунок нарощення власного доходного потенціалу, підвищення рівня управління державним боргом шляхом реалізації сучасної стратегії залучення позичкового капіталу, інвентаризації та класифікації всіх боргів, трансформації структури боргу, недопущення практики прийняття виключних рішень, не підпорядкованих єдиній борговій політиці, ліквідація прихованого дефіциту;

– удосконалення монетарної політики: зниження темпів інфляції(за індексом споживчих цін) до рівня однозначного показника; забезпечення потреб економічного зростання країни шляхом лібералізації характеру грошово-кредитної політики; досягнення стійкого зростання виробництва і високого рівня зайнятості відбувається внаслідок цього по суті автоматично – через тенденцію ринкової системи до саморівноваги; припинення відтоку капіталу за кордон, шляхом створення сприятливих умов для репатріації вивезеного капіталу;

– удосконалення валютної політики: зменшення рівня доларизації економіки країни засобами проведення політики цілеспрямованої підтримки національної грошової одиниці, стимулювання здійснення операцій із її використанням; оптимізація структури золотовалютних резервів шляхом нарощення в них частки золота;

– регулювання фондового ринку: забезпечення грошовим капіталом потреб економіки країни шляхом створення механізму акумулювання, розподілу та перерозподілу фондів коштів від особи, яка володіє вільними інвестиційними ресурсами, до особи, якій необхідні такі ресурси для розвитку; розвиток фондового ринку України має бути тісно пов'язаним із розвитком інших сегментів фінансового ринку (банківського, страхового, сектору пенсійного забезпечення тощо);

– регулювання корпоративних відносин: узгодження вітчизняного законодавства з міжнародними стандартами і сучасними вимогами розвитку фінансових відносин; чітке визначення прав і обов'язків емітентів та інвесторів шляхом розробки ефективної системи державного регулювання ринків капіталу, посилення контролю за дотриманням вимог законодавства, запобігання шахрайству;

– регулювання страхового ринку: сприяння розвитку страхового ринку та удосконалення порядку ліцензування діяльності страховиків, дотримання вимог до джерел формування статутного капіталу та фінансового становища страховиків; створення фонду гарантування страхових виплат за договорами страхування.

Бюджетна безпека відіграє важливу роль в системі фінансової безпеки, оскільки дає змогу визначити частку дефіциту та профіциту державного бюджету в валовому внутрішньому продукті.

Отже, бюджетна безпека як характеристика дій держави є ґрунтовним критерієм ефективності її бюджетної політики, характер якої, вирішальною мірою, визначає вектори національної стратегії розвитку. З огляду на це, гарантування бюджетної безпеки є пріоритетним завданням діяльності держави у забезпеченні її соціально-економічного розвитку.

Дослідження теоретичних засад бюджетної безпеки доводить правомірність її розгляду як домінуючої складової фінансової безпеки держави, невід'ємним атрибутом якої є бюджет. Концентруючи в собі ключові вектори життя суспільства, він трансформує грошові відносини між державою, громадянами та бізнесом у суспільні блага, значні масштаби яких визначають актуальність бюджетної проблематики загалом та гарантування бюджетної безпеки зокрема.